

Kadernota 2016

Gemeente Loppersum

Inleiding

Algemeen

In de kadernota worden de beleidsprioriteiten voor het komende jaar benoemd. Basis voor de kadernota is het coalitieakkoord 2014-2018 van de gemeente. Bij de kadernota worden de beleidsprioriteiten jaarlijks bijgesteld.

Naast het coalitieakkoord zullen de algemene beschouwingen, die gehouden worden bij de behandeling van de kadernota, kaders vormen voor de komende jaren. Bij het opstellen van de begroting 2016 zal het college dus zowel rekening moeten houden met de voorliggende kadernota als de algemene beschouwingen. Daarnaast zijn er altijd nieuwe ontwikkelingen tussen het moment van vaststellen van de kadernota en de begroting. Planning & Control is dynamisch en nieuwe ontwikkelingen leiden tot nieuwe uitgangspunten en nieuwe vastgestelde documenten.

Net als vorig jaar hebben we ervoor gekozen de kadernota te beperken tot echte kaders. Het gaat dus om hoofdlijnen, waardoor de kadernota niet al een halve begroting is, die voor het grootste deel is gevuld met cijfers.

Nieuwe opzet, minder programma's

De opzet van deze kadernota is dat de onderwerpen over het algemeen globaal zijn beschreven. Het gaat er om dat duidelijk is wat de doelstelling is en hoe die bereikt kan worden. Hierover kan de raad discussiëren op basis waarvan het college een 'opdracht' mee krijgt bij het opstellen van de begroting 2016. Per programma zijn, op basis van het coalitieakkoord, doelstellingen benoemd. Deze doelstellingen zijn zoveel mogelijk uitgewerkt in concrete actiepunten. Na de programma's volgt nog een korte uiteenzetting van het financiële kader.

Bij het aanbieden van de begroting 2015 heeft het college aangekondigd bij de kadernota 2016 een nieuwe programma-indeling aan de raad voor te leggen. Het idee van een nieuwe programma-indeling kent in ieder geval twee aanleidingen:

- De huidige programma-indeling bevat veel overlap tussen de programma's. Het is vaak niet duidelijk bij welk programma een bepaald beleidsonderwerp hoort. Vaak kan het onderwerp bij meerdere programma's ingedeeld worden.
- In de huidige indeling zijn aan een aantal programma's geen of bijna geen beleidsonderwerpen toe te schrijven. Tegelijkertijd zijn de financiële middelen die bij deze programma's horen minimaal. Bij voortgangsrapportages zien we deze programma's dan ook meestal niet terug.
- De komst van de decentralisaties maakt het noodzakelijk dat erover nagedacht wordt bij welk(e) programma('s) de nieuwe taken, die de decentralisaties met zich meebrengen, ondergebracht worden. Geadviseerd wordt ze onder één hoofdstuk (programma en/of paragraaf) te scharen.

Het college heeft een aantal mogelijke indelingen tegen elkaar afgewogen en stelt op basis van deze afweging een indeling voor die uitgaat van de burger in relatie tot de invloedssfeer van de gemeente. Wat doet een burger? Een burger is werkzaam, recreëert of is cliënt. Waar doet een burger dat? In en om zijn huis en de rest van de gemeente. De gemeente faciliteert het 'wat' en 'waar' door middel van een centrale toegang en het zorgen voor veiligheid (hoe). Vanuit dit eenvoudige theoretische model stellen we ons in eerste instantie 3 programma's voor, namelijk:

1. Dienstverlening & Veiligheid; (hoe)
2. Werk, Sociale voorzieningen & Vrije tijd; (wat)
3. Wonen & Leefomgeving. (waar)

Als we de huidige 14 programma's aan de 3 voorgestelde nieuwe programma's koppelen, dan ontstaat het volgende beeld:

1. Bestuur en dienstverlening	= 1 Dienstverlening & Veiligheid
2. Volkshuisvesting en ruimtelijke ordening	= 3 Wonen & Leefomgeving
3. Economische zaken en werkgelegenheid	= 2 Werk, Sociale voorzieningen & Vrije tijd
4. Openbare werken: groen en grijs	= 3 Wonen & Leefomgeving
5. Openbare orde en veiligheid	= 1 Dienstverlening & Veiligheid
6. Verkeer en vervoer, bereikbaarheid	= 3 Wonen & Leefomgeving
7. Onderwijs	= 2 Werk, Sociale voorzieningen & Vrije tijd
8. Sport en ontspanning	= 2 Werk, Sociale voorzieningen & Vrije tijd
9. Kunst, cultuur en monumenten	= 2 Werk, Sociale voorzieningen & Vrije tijd
10. Recreatie en toerisme	= 2 Werk, Sociale voorzieningen & Vrije tijd
11. Sociale voorzieningen en lokaal sociaal beleid	= 2 Werk, Sociale voorzieningen & Vrije tijd
12. Volksgezondheid	= 2 Werk, Sociale voorzieningen & Vrije tijd
13. Milieu	= 3 Wonen & Leefomgeving
14. Welzijn	= 2 Werk, Sociale voorzieningen & Vrije tijd

We hebben, om te komen tot het voorstel voor een andere programma-indeling, zowel bij onze buurgemeenten als bij een willekeurig aantal andere gemeenten gekeken. Dit leverde een enorme diversiteit aan indelingen op. Wij achten het daarom effectiever om, vanuit onze lokale betrokkenheid, iets voor Loppersum te bedenken dan om uit al deze voorbeelden iets te kiezen dat het meest bij Loppersum past.

We stellen voor om een programma-indeling te maken die aansluit bij wat de burger doet, waar hij dat doet en onder welke omstandigheden. De burger centraal dus. Een indeling met 3 programma's is volgens ons op de schaal van Loppersum ruim voldoende.

In de volgende tabel laten we zien wat de cijfermatige gevolgen zijn van de wijziging in de programma-indeling. We doen dit op basis van de cijfers uit de programmabegroting 2015.

<i>OUD</i>				<i>NIEUW</i>			
Programma	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	
1	2.151	141	2.010	3.093	150	2.943	
2	3.073	2.452	621	16.164	3.449	12.715	
3	1.698	6	1.692	8.632	4.955	3.677	
4	2.724	0	2.724				
5	942	9	933				
6	89	5	84				
7	894	53	841				
8	593	12	581				
9	228	0	228				
10	223	1	222				
11	11.306	3.235	8.071				
12	714	102	612				
13	2.746	2.498	248				
14	508	40	468				
Som			19.335			19.335	

De tabel geeft een indicatie en is niet het aggregatieniveau waarop we rapporteren. **We rapporteren een niveau dieper waardoor binnen elk programma te achterhalen is naar welke beleidsterreinen de geldstromen gaan. Op die manier blijft de raad in staat om op hoofdlijnen te besturen en tegelijk voldoende controle uit te oefenen.**

Verantwoording

Deze kadernota bevat de prioriteiten voor de komende jaren. Daarnaast kan het gaan om bestaand beleid dat geactualiseerd moet worden of om ontwikkelingen binnen de gemeente die vragen om actie. Bestaand beleid dat niet verandert, komt over het algemeen niet in de kadernota terug. Dat wil niet zeggen dat hiervoor geen aandacht is of dat dit niet belangrijk gevonden wordt.

Financiën

In het laatste hoofdstuk bij deze kadernota wordt het financiële kader geschetst. Hier zijn uitgangspunten genoemd die we gebruiken bij het opstellen van de begroting 2016. Als de kadernota vastgesteld wordt, zullen de financiële kaders onverkort overgenomen worden in de uitwerking van de begroting 2016.

Inhoudsopgave

Inleiding

Inhoudsopgave	3
1. Programma's	4
2. Financieel kader	9

1 Programma's

1 Dienstverlening & Veiligheid

De gemeente Loppersum voldoet aan alle uitgangspunten van onze visie op dienstverlening en veiligheid. De verbetering van onze dienstverlening wordt aangestuurd vanuit het programma Dienstverlening en Veiligheid. Vanuit onze dienstverlening willen wij onze inwoners als klant goed en snel van dienst zijn. Veiligheid is een belangrijk maatschappelijk thema, getuige de politieke aandacht en de frequente aandacht van de media. Veiligheid is een kerntaak van de overheid. Het is haar taak om voor een veilige woon- en leefomgeving te zorgen. Het gemeentebestuur van Loppersum hecht groot belang aan veiligheid en leefbaarheid in de dorpen. In het integraal veiligheidsbeleid geeft de gemeente aan hoe de diverse onderwerpen samenhangen.

Onderwerp	Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Bestuur	<ul style="list-style-type: none"> - Een krachtig bestuur dat in open dialoog met de raad en de inwoners invulling geeft aan de bestuursopgaven van de gemeente. 	<ul style="list-style-type: none"> - Het vroegtijdig betrekken van raad, inwoners en hun maatschappelijke verbanden bij het gemeentelijk beleid en daarmee ruimte laten voor keuzen - Het gemeentehuis als centrale en laagdrempelige plek voor informatie en dienstverlening aan inwoners versterken - Een goed samenspel tussen alle actoren in de relatie tussen burgers en het bestuur stimuleren
Bestuurlijke toekomst	<ul style="list-style-type: none"> - Een positieve en door bestuur en inwoners gedragen keuze over de toekomstige bestuurlijke schaal van de gemeente. 	<ul style="list-style-type: none"> - Nadere oriëntatie op de bestuurlijke toekomst van de gemeente Loppersum vanwege de gewijzigde bestuurlijke opvattingen van het provinciaal bestuur met betrekking tot de herindeling.
Gaswinning	<ul style="list-style-type: none"> - Een toekomsbestendige woon- en leefomgeving waarin onze inwoners zich veilig voelen en over een breed front worden gecompenseerd voor de gevolgen van (verantwoorde) gaswinning 	<ul style="list-style-type: none"> - De inwoners open informeren en ondersteunen o.a. vanuit het RIG - Aktief bijdragen aan uitvoering van het akkoord "vertrouwen op herstel, herstel van vertrouwen" - Vanuit het inwonersbelang actief deelnemen in bestuurlijke en overige overleggen en de Overheidsdienst Groningen, en daarmee meesturen en meedenken over de voorwaarden voor gaswinning in termen van veiligheid en perspectief voor de gemeente en de regio - Adequate ondersteuning bieden aan de Onafhankelijke Raadsman Gaswinning
Financiën	<ul style="list-style-type: none"> - Een structureel sluitende begroting - De lokale lasten binnen de perken houden 	<ul style="list-style-type: none"> - Nieuwe taken uitvoeren binnen de middelen die daarvoor worden ontvangen - Nieuwe structurele uitgaven toetsen aan principe van onontkoombaar en onuitstelbaar - Middelen die beschikbaar komen op basis van het akkoord "vertrouwen op herstel, herstel van vertrouwen" inzetten voor realisatie van woon- en leefbaarheidsplannen en economische structuurversterking
Communicatie	<ul style="list-style-type: none"> - Op open en eigentijdse wijze informeren van onze inwoners en met hen de dialoog zoeken 	<ul style="list-style-type: none"> - Gebruik maken van sociale media en inzet van de website - Het organiseren van inwonersbijeenkomsten gaswinning e.d. - Actieve promotie en marketing van de gemeente

Burgerparticipatie	<ul style="list-style-type: none"> - Actieve, zelfbewuste dorpsgemeenschappen, die zelf initiatief en verantwoordelijkheid nemen. 	<ul style="list-style-type: none"> - Uitvoering geven aan de uitkomsten en speerpunten van de evaluatie dorpenrondes - Invulling geven aan de faciliterende rol van de gemeente - Ondersteunen/ faciliteren van initiatieven uit de dorpen - Ruimte voor maatwerk per dorp o.a. via dorpenbudgetten - Eigen inzet van dorpen, die leidt tot meerwaarde en eventueel een besparing voor de gemeente, waarderen. - Beleid ten aanzien van burgerparticipatie up-daten - Inwoners en/ of vertegenwoordigers maximaal betrekken bij de ontwikkeling van nieuw beleid
Organisatie	<ul style="list-style-type: none"> - Een slagvaardige en flexibele organisatie, die goed is toegerust voor bestaande en nieuwe taken en gericht is op dienstverlening aan inwoners en bestuur 	<ul style="list-style-type: none"> - Organisatie kwalitatief en kwantitatief versterken voor nieuwe taken - Een KCC als spil in de dienstverlening aan burgers, met ruime openingstijden - Het ontwikkelen van een organisatievisie - Als de situatie erom vraagt werken we via projecten (meerdere organisatieonderdelen werken samen) en/of programma's (integrale uitvoering van meerdere onderwerpen)
Integraal veiligheidsbeleid	<ul style="list-style-type: none"> - Openbare orde die wordt gehandhaafd en een veilige woon- en leefomgeving voor de inwoners 	<ul style="list-style-type: none"> - Speerpunten benoemen voor het jaarplan politie - Personeel deelnemen en oefenen in provinciale structuur voor crisismanagement - Deelnemen taskforce Veiligheid gaswinning - Communiceren met de inwoners over de veiligheidsaspecten in het gaswinningsdossier - Oefeningen lokale BHV-teams

2 Werk, Sociale Voorzieningen & Vrij Tijd

Het programma werk, sociale voorzieningen en vrije tijd heeft betrekking op participatie. Het meedoen aan de samenleving is voor iedereen belangrijk. Het gaat vooral om werken, maar ook om het hebben van sociale contacten, het deelnemen en bijdragen aan de maatschappij, het opdoen van vaardigheden. Sommige mensen kunnen dit op eigen kracht, anderen hebben daarbij ondersteuning van onze gemeente nodig.

Onderwerp	Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Werkgelegenheid en economie	<ul style="list-style-type: none"> - Perspectief op structureel werk voor alle leeftijdsgroepen en opleidingsniveaus - Versterking lokale en regionale arbeidsmarkt. - Maximaal gebruik maken van de mogelijkheden die ontstaan als gevolg van de gaswinning. 	<ul style="list-style-type: none"> - Actieve marktbenadering vanuit de ondernemers en ondersteund door het EZ-bureau - Invoeren van één uitvoeringsorganisatie voor de uitvoering van de Participatie. - Lokaal MKB betrekken bij activiteiten economic board en economische stimuleringsprogramma - Uitvoeringsorganisatie stimuleren om schadeherstel, preventief versterken en waardevermeerdering inclusief verduurzaming van gebouwen zoveel mogelijk via inzet lokale/regionale bedrijven en werknemers uit te voeren - Afstemming vraag en aanbod arbeidsmarkt voor korte en lange termijn in samenwerking met onderwijs, werkgevers, ISD/UWV en andere relevante partijen - Scholing en begeleiding vooral inzetten op benutten nieuwe werkgelegenheidskansen voor de mensen met een arbeidsbeperking en kansen voor verschuiving naar reguliere banen. - Bij de inkoop van diensten en producten aandacht besteden aan SROI (levering van een maatschappelijke bijdrage als onderdeel van opdrachten) - Ondernemers stimuleren om kansen in agrarische sector (biobased economy) en de bouw benutten - Inzet formule RIG-avonden voor koppeling economie, werkgelegenheid en gaswinningakkoord - Lokaal bedrijfsbezoeken brengen en deelname aan de /promotiedagen - Uitvoering beleidsplan 4D's - De schaalvoordelen van een kleine gemeente benutten, bijvoorbeeld door het toepassen van maatwerk.
Sociale werkvoorziening	<ul style="list-style-type: none"> - Omvorming sociale werkvoorziening met behoud van werk voor arbeidsgehandicapten - Werk- en leerbedrijf in stand houden met een onder gewijzigde omstandigheden sluitende exploitatie 	<ul style="list-style-type: none"> - Uitvoering transitieplan. - Het huidige WSW-bestand daar waar mogelijk verder afbouwen - Nieuwe vormen van beschermt werk organiseren - Extra aandacht op lokaal en regionaal niveau voor werkgelegenheidsopties MKB
Participatie	<ul style="list-style-type: none"> - Al onze inwoners kunnen meedoen aan de samenleving 	<ul style="list-style-type: none"> - Stimuleren en faciliteren van initiatieven gericht op het deelnemen en bijdragen aan de maatschappij, het opdoen van vaardigheden
Internet en digitale infrastructuur	<ul style="list-style-type: none"> - Hoogwaardig internet in kernen en buitengebied en daarmee imagoversterking voor vestiging 	<ul style="list-style-type: none"> - Deelname experimenten uitbreiden, onder andere door partijen actief te stimuleren - Structureel oplossen via programma versterking economische structuur.- Stimuleren van mogelijkheden voor digitale bereikbaarheid van voorzieningen.
Onderwijshuisvesting	<ul style="list-style-type: none"> - Veilige en duurzame schoolgebouwen die goed zijn toegerust voor de primaire 	<ul style="list-style-type: none"> - Jaarlijkse actualisatie integraal huisvestingsplan - Huisvestingskeuzes maken in samenhang met andere voorzieningen - Onderwijsvisie herijken door toevoeging van

	<p>onderwijstaak en daaraan toegevoegde functies</p>	<p>'Veiligheid (a.g.v. aardgaswinning)' als extra parameter naast 'geld', 'kwaliteit' en 'leefbaarheid'. Planning maken voor onderwijshuisvesting voor komende jaren.</p>
<p>Kwaliteit en bereikbaarheid basisonderwijs</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Kwalitatief verantwoord en bereikbaar basis onderwijs behouden in het licht van een dalend aantal leerlingen en in het besef van de noodzaak van verantwoorde exploitatie 	<ul style="list-style-type: none"> - Samenwerken met de schoolbesturen op basis van gezamenlijke ambities - Samenwerking tussen de schoolbesturen stimuleren en bevorderen - In samenwerking met schoolbesturen kwalitatief verantwoord basisonderwijs behouden in relatie tot een dalend leerlingenaantal en in het besef van de noodzaak van verantwoorde exploitatie. Daaraan zijn leefbaarheid in de dorpen en de veiligheid (t.g.v. gaswinning) toegevoegd .
<p>Sport</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Goed toegeruste accommodaties voor gymonderwijs en sport in stand houden - Inwoners stimuleren tot gezonde leefwijze via sportdeelname 	<ul style="list-style-type: none"> - Uitvoering beheerplan gebouwen - Nieuwe duurzame sportvoorziening in Middelstum - Samenwerking met verenigingssport - Uitvoeren geactualiseerde sportnota - Verenigingen stimuleren tot aanbod voor verschillende doelgroepen
<p>Kunst en Cultuur</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Een sterk imago van Loppersum als gemeente met een veelzijdig aanbod in kunst en cultuur 	<ul style="list-style-type: none"> - Uitvoeren nota kunst en cultuur - Exposities in het gemeentehuis - Ondersteunen van lokale initiatieven voor kunstmanifestaties
<p>Toerisme</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Vergroten van het aantal toeristische bezoekers en van de toeristische bestedingen - Vergroting van het aanbod voor kleinschalig toerisme door nieuwe initiatieven vanuit het besef dat de sterke punten van de regio met name via deze initiatieven het best tot hun recht komen. 	<ul style="list-style-type: none"> - Samenwerken via Top van Groningen in promotie en productontwikkeling en gebruik van nieuwe media - Faciliteren, o.a. via MKB-spoor economische versterkingsprogramma gaswinning - Stimulerende medewerking in vergunningentrajecten - Netwerkbijeenkomsten en promotie via Top van Groningen
<p>Sociaal domein</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Een gemeente Loppersum die een verantwoord evenwicht vindt tussen wat de burger zelf kan, de burgers voor elkaar kunnen betekenen en hulp door de gemeente - Binnen financiële grenzen maatwerk, keuzevrijheid en behoud van werkgelegenheid - Structurele armoede voorkomen 	<ul style="list-style-type: none"> - Uitvoeren transformatie - Transitie uitvoeren - Organisatie versterken voor de nieuwe taken - Voorrang geven aan de inwoners die het meest van onze zorg afhankelijk zijn - Initiatieven ondersteunen die de eigen kracht van mensen en van de samenleving als uitgangspunt hebben - Ruimte geven aan kleinschaligheid om daarmee de kostenefficiëntie en de keuzevrijheid te bevorderen - Extra aandacht kinderarmoede - Digitale ontsluiting voor iedereen (ook voor kansarmen, ouderen, etc) - Bestaand minimabeleid handhaven - Uitvoering gericht op preventie en vroegsignalering

Volksgezondheid	<ul style="list-style-type: none"> - Vergroting van het besef dat een gezonde leefstijl leidt tot gezondheidswinst en beperking van maatschappelijke kosten 	<ul style="list-style-type: none"> - Uitvoeren aanbevelingen nota lokaal gezondheidsbeleid
Jeugdzorg	<ul style="list-style-type: none"> - Preventie en vroegsignalering bevorderen door laagdrempelige toegang - Een veilige en gezonde leefomgeving voor jeugdigen 	<ul style="list-style-type: none"> - Het CJG doorontwikkelen tot een geïntegreerd onderdeel van het KCC - Ontwikkelen van een lokaal zorgstelsel gebaseerd op 'eigen kracht', preventie, de pedagogische civil society en vrij toegankelijke zorg. - Aansluiting op meer specialistische zorg. - Aandacht voor Voor- en vroegschoolse educatie.

3 Wonen en Leefomgeving

Het programma Wonen en Leefomgeving is voornamelijk gericht op de inrichting, ontwikkeling en het beheer van de ruimte in onze gemeente. We willen sterke dorpen en behoud van de leefbaarheid qua wonen en voorzieningen. We hebben in onze gemeente te maken met bevolkingskrimp en de gevolgen van de aardgaswinning. We onderhouden de openbare ruimte op gemiddeld een basisniveau. Centrumplannen, uit- en inbreiding passen binnen de onderstaande kaders.

Onderwerp	Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Wonen en leefbaarheid	<ul style="list-style-type: none"> - Sterke centrumdorpen Loppersum en Middelstum, ter ondersteuning van alle dorpen in de gemeente. - Dorpen die aan alle inwoners een plezierige woon- en leefomgeving bieden en een kurk vormen voor versterking van de participatiemaatschappij - Sociale cohesie gericht op samenhang in de dorpen 	<ul style="list-style-type: none"> - Uitvoeren woon- en leefbaarheidsplan, inclusief monitoring om maatregelen als sloop en aanpassing van de woningvoorraad in de pas te laten lopen met de feitelijke ontwikkeling als krimp, vergrijzing en ontgroening, beroep op zorg enz. - Herontwikkeling vrijkomende locaties en panden (waaronder maatschappelijk vastgoed) in de dorpen, in overleg met inwoners en dorpsgemeenschappen - Schoon, Heel en Veilig (project preventie en aanpak leegstaande panden en rommelerven) - In samenwerking met de woningbouwcorporaties de woningvoorraad aanpassen aan de maatschappelijke ontwikkeling van vergrijzing en ontgroening - Sociale Samenhang in dorpen stimuleren door opstellen en uitvoeren integrale plannen in samenhang met bestaand beleid (aanpak zoals in t'Zandt) mét, vóór en dóór burgers.
Woningbouw	<ul style="list-style-type: none"> - Goed functionerende lokale woningmarkt - Adequate woningvoorraad voor alle doelgroepen - Geen verwaarloosde locaties in de woonkernen. 	<ul style="list-style-type: none"> - Promotie en gebruik bouwstimuleringsmaatregel gaswinningakkoord - Inzet waardevermeerderingspakket gaswinningakkoord met nadruk op duurzaamheidsmaatregelen - Regie voeren op transformatie woningvoorraad in samenwerking met woningbouwcorporaties - Herbestemming en inbreiding
Openbaar groen	<ul style="list-style-type: none"> - Een goed onderhouden openbare groene ruimte - Medeverantwoordelijkheid van inwoners voor de kwaliteit door zelfwerkzaamheid 	<ul style="list-style-type: none"> - Uitvoering beheerplan - Onderhoud aanbesteden en uitvoering toetsen aan de hand van beeldbestek - Stimuleren en ondersteunen bewonersinitiatieven door advies, samenwerking en middelen - Aanpassen van het gemeentelijk areaal door verkoop, verhuur of adoptie van openbaar groen
Infrastructuur	<ul style="list-style-type: none"> - Goed onderhouden wegen, bruggen en overige infrastructuur - Duurzaam onderhoud 	<ul style="list-style-type: none"> - Vervanging en onderhoud uitvoeren volgens meerjarige beheerplannen - Preventief onderhoud ter voorkoming van reparatie en dagelijks onderhoud, bijvoorbeeld door aanleg bermbeton
Openbaar vervoer	<ul style="list-style-type: none"> - Een netwerk van openbaar vervoer ter ontsluiting van alle dorpen voor forensen, scholieren en overige doelgroepen 	<ul style="list-style-type: none"> - Uitoefenen bestuurlijke druk op instandhouding openbaar vervoer
Verkeersveiligheid	<ul style="list-style-type: none"> - Veilige deelname aan het verkeer binnen en buiten de bebouwde kom 	<ul style="list-style-type: none"> - Bij herinrichting en bij grootschalig onderhoud van wegen binnen en buiten de bebouwde kom uitgangspunten van duurzaam veilig gebruiken - Extra aandacht voor handhaving maximum snelheid, met name binnen bebouwde kom

Milieu en duurzaamheid	<ul style="list-style-type: none"> - Een duurzame gemeente, die handelt in de geest van de millenniumgemeente en daarmee een voorbeeld is voor de inwoners 	<ul style="list-style-type: none"> - Samenwerking zoeken voor het uitrollen van een slim energienetwerk, zo mogelijk in het kader van het gaswinningsakkoord - Ondersteunen lokale initiatieven bijvoorbeeld in de vorm van energiecorporaties - Bewustwording stimuleren door evenementen gericht op duurzaamheid en milieu - Uitvoering Milieubeleidsplan
Afval	<ul style="list-style-type: none"> - Efficiënte verwerking van afval gericht op hergebruik - Verminderen van afvalstromen 	<ul style="list-style-type: none"> - Scheiden aan de bron - Onderzoeken of gedifferentieerd tarief bijdraagt aan beperking van afvalstroom
Ruimtelijke kwaliteit	<ul style="list-style-type: none"> - Sturing geven op de realisatie van beleidsmatige en particuliere initiatieven in de ruimtelijke omgeving 	<ul style="list-style-type: none"> - Actualiseren en aanpassen bestemmingsplannen in binnen- en buitengebied - Uitvoering Welstandsnota - Beleid en uitvoering monumenten, archeologie, landschap en natuur - Dienstverlenings Overeenkomst met de Werkgroep DEAL - Voorbereidingen treffen voor de nieuwe Omgevingswet (onderzoek pilot DEAL)

2 Financieel Kader

De komende jaren zal het financieel beleid voor onze gemeente in het teken blijven staan van een financieel gezonde positie met een sluitende meerjarenraming. In dit hoofdstuk worden enkele belangrijke financiële kaders aangegeven waarmee bij het opstellen van de (meerjaren)raming rekening wordt gehouden. Aan het eind volgt een overzicht van de op dit moment bekende financiële uitgangspunten.

Bestaand beleid

In de begroting wordt uitgegaan van bestaand beleid. Omdat de huidige financiële situatie en de onzekere toekomstige ontwikkelingen een zware stempel drukken op de begroting zal nieuw beleid worden getoetst aan de criteria O&O (onontkoombaar/onuitstelbaar). Daarnaast wordt voor lopende zaken in de begroting waar een heroverwegingsmogelijkheid is nog kritisch gekeken naar nut en noodzaak. Nieuw beleid mag niet leiden tot hogere lasten, dus zal het uitgangspunt moeten zijn: bezuinigen of nieuw voor oud.

Decentralisaties rijkstaken

Door de decentralisaties van rijkstaken (Jeugd, AWBZ/WMO en de participatiewet) zijn er vanaf 2015 extra taken en middelen op gemeenten afgekomen. De bij de taken behorende middelen gingen gepaard met efficiëntiekortingen, omdat wordt aangenomen dat gemeenten de taken efficiënter kunnen organiseren. In de begroting 2016 geldt net als in 2015 dat de nieuwe taken worden uitgevoerd binnen de daarvoor van het rijk ontvangen middelen. Naast ramingen voor bekostiging van de taken, zullen wij voor de uitvoering van de taken middelen op moeten nemen.

Algemene uitkering uit het Gemeentefonds

De begroting zal worden gebaseerd op de meicirculaire. In de meerjarenraming zal de algemene uitkering worden geraamd in constante prijzen. Aan de lastenkant van de meerjarenbegroting zal zodoende geen rekening worden gehouden met de mutaties van de prijsontwikkeling van het Bruto Binnenlands Product (BBP).

Belastingopbrengsten

Uitgangspunt voor de riool- en afvalstoffenheffing moet zijn een kostendekkend tarief. Ter dekking van de kosten van afvalinzameling en -verwerking wordt tot en met 2023 jaarlijks 30 duizend euro onttrokken uit de egaliseringsreserve afval. In de meerjarenbegroting bij de begroting 2015 is voor de jaren 2014 en daarna voor de belastingen en rechten uitgegaan van een trendmatige verhoging van 2,5%.

Raming budgetten

De raming van de budgetten voor overige goederen en diensten wordt gebaseerd op de ramingen in de begroting 2015 en hierop wordt een verhoging toegepast die gelijk is aan de prijsmutatie BBP (Bruto binnenlands Product) genoemd in de meicirculaire 2015. Indien de werkelijke last over 2014 lager is dan de raming 2015 wordt uitgegaan van de last 2014. Van deze systematiek wordt afgeweken indien gemotiveerd kan worden aangegeven waarom toch moet worden uitgegaan van een hogere raming.

Loonkostenstijging

Bij de ramingen wordt uitgegaan van de prijsmutatie van de lonen en salarissen van het CPB genoemd in de meicirculaire 2015.

Inkomensoverdrachten gesubsidieerde instellingen

Voor de ramingen van de subsidies wordt eveneens rekening gehouden met de prijsmutatie BBP genoemd in de meicirculaire 2015.

Rente

De nota reserves en voorzieningen is in 2013 geactualiseerd. Bij de berekening van de bespaarde rente (fictieve rentebaten) is dit beleid het uitgangspunt.

Aantallen inwoners/woningen

Op basis van de prognoses van het CBS zal voor wat betreft de raming van het aantal inwoners (meerjarig) rekening worden gehouden met krimp. De raming van het aantal woningen zal gebaseerd worden op het werkelijk aantal per 1 januari 2015 en de te verwachten ontwikkeling voor de komende jaren.

Onvoorziene uitgaven/kapitaallasten investeringsplannen

Voor onvoorziene uitgaven incidenteel zal een bedrag worden geraamd dat gebaseerd is op de begroting 2015 inclusief prijsmutatie BBP genoemd in de meicirculaire 2015. In de (meerjaren) begroting zullen de kapitaallasten van de investeringsplannen 2016 e.v. jaren worden geraamd op het niveau 2015 inclusief index. Voor de berekening van de kapitaallasten van de investeringen voor 2016 zal met een rentepercentage van 3% worden gerekend.

Vennootschapsbelastingplicht.

Met ingang van 2016 worden gemeenten vennootschapsbelastingplichtig. Uitgangspunt van het wetsvoorstel is dat publiekrechtelijke rechtspersonen VPB plichtig worden als ze een onderneming drijven. Het definitieve wetsvoorstel hierover moet nog worden vastgesteld door de 1^e kamer. Momenteel worden de mogelijke effecten van de invoering in beeld gebracht. Op basis van een eerste scan gaan we er vanuit dat de financiële effecten gering zullen zijn.

Financiële uitgangspositie

Bij de financiële uitgangspositie is de meerjarenraming van de begroting 2015 het meest actuele kader. Daarnaast zijn een aantal materiële ontwikkelingen die nu al worden voorzien in het overzicht opgenomen. Voor wat betreft de begrotingen van GR-en kunnen we al wel stellen dat de eerste berichten hierover niet positief zijn. Door de gemeente gewenste bezuinigingen worden bij veel GR-en niet of later behaald. Aangezien GR-en procentueel gezien een groot deel van onze begroting uitmaken, zal deze ontwikkeling een merkbaar negatieve invloed op de financiën hebben.

<i>(bedragen x € 1.000)</i>					
Prognose begroting 2016	2016	2017	2018	2019	toelichting
Meerjarenraming 2016-2018	112	353	384	384	Uit de begroting 2015. Dit is het vertrekpunt.
Algemene uitkering jaarschijf 2019 (tov 2018)	0	0	0	-80	Mutatie schijf 2019 tov 2018
Algemene uitkering (december circ)	30	30	3	29	Effecten decembercirculaire 2014
Gemeenschappelijke Regelingen	0	-215	-215	-215	De gevraagde bezuinigingen worden door de meeste GR-en niet gehaald. Enkele begrotingen laten zelfs een stijging van de bijdrage zien.
Bijdrage GR VTH DEAL	0	65	65	65	Een taakstellende bezuiniging op de bijdrage aan de GR VTH DEAL. We stellen een plan op om vanaf 2017 minder diensten af te nemen.
Kapitaallasten diverse vervangingsinvesteringen	19	19	19	55	De investeringsniveau's van riolering, wegen, openbare verlichting en tractie kunnen dalen als gevolg van de inhaalslag die tot en met 2018 gepleegd wordt.
Vervangen van beschoeiingen	-300	0	0	0	De komende jaren moeten we investeren in onze beschoeiingen om de veiligheid van de weggebruiker te garanderen. We bekijken jaarlijks hoeveel middelen we acuut nodig hebben. Voor de jaarschijf 2016 ramen we een bedrag om de meest urgente gevallen aan te kunnen pakken. Voor de jaren daarna nemen we een bedrag op in de risicoparagraaf.
Beheerorganisatie BGT	-75	-75	-75	-75	Vanaf 2016 moeten we de wettelijk verplichte Basiskaart Grootchalige Topografie (BGT) bijhouden. Het beheer van deze kaart levert de gemeente netto extra lasten op. Daar staat tegenover dat we voldoen aan de wettelijke norm en dat de kwaliteit van gegevens omhoog gaat.
Versterking organisatie	-150	-150	-150	-150	We hebben ten tijde van de artikel 12-status onze slagkracht in termen van flexibele schil en vervanging bij ziekte geminimaliseerd. Door de vele nieuwe taken en de sterk veranderde omgeving is het niet meer houdbaar om de vaste formatie die ruim 5 jaar geleden gold nog langer als uitgangspunt te hanteren.
Onttrekking Algemene Reserve	364				Door de noodzakelijke investering van € 300.000 in onze beschoeiingen en door overige ontwikkelingen, ontstaat een incidenteel nadeel in de jaarschijf 2016 van € 364.000. Tussen de behandeling van de kadernota en de behandeling van de begroting in november, zullen wij proberen dekking te vinden voor dit nadeel. Lukt dat niet, dan zal een onttrekking aan de Algemene Reserve plaats moeten vinden.
Saldo	0	27	31	13	